

DR. NAGY JÁNOS.

Folyó évi szeptember 22-én dr. Nagy János váratlan halálának hírért közölték a napi lapok.

Kevés esetet ismerünk, mely anynyira bizonyítná az igaztalan mértéket, melylyel a világ némely esetekben mér, mint a dr. Nagy Jánosé. Író volt, figyelemre méltó tanulmányai által szélesebb körben ismeretes, s a mikor meghalt, mindamellert is, hogy az irodalom munkásai közt számos ismerőst számlált, életének szebb oldalára, munkásságára is csak egy-két sor volt az érdem-koszorú. Pedig ő ennél többet érdemelt volna. S csakis tartozó kötelességet vé-ünk teljesíteni, midőn e helyen, szerencsétlen barátunk emlékének, életéről és munkásságáról szólva, egy rövid megemlékezést szentelünk.

Dr. Nagy János született Várfalván, a mai Torda-Aranyosme-
gyében, 1847. máj. 30-án, egyszerű székely nemes szülőktől. Itt kezdette tanulását is. Szülői szegények voltak, hanem azért 1858-ban Tordára, az unitárius gymnasiumba vitték az eleven eszű gyerme-
ket, hol pár évig, gondosan megtakarított filléreikből tartották fenn, a mikor aztán a felsőbb osztályokban szorgalmas, kitünő tanulása által javadalmakhoz jutván, önmaga gondoskodott fentartá-
sáról. Már Tordán egy irodalmi dolgozatával jutalmat nyert és ki-
tüntette magát a prédikálásban és testi ügyességben is. 1864-ben a kolozsvári unitárius főgymnasiumba lépett, hol azon év lolytán — mint szegény jó tanuló — 60 frt állami ösztöndíjban részesült. Ugyanabban az évben nyert magántanítóságot Jakab Elek, történet-
író házában is. Nevezetes pont ez életében, mert attól további szel-
lemi fejlődésének, irányának kiindulása kezdődik.

A nemzeti élet föllendülése magasabb lelkesülésben tartotta az ifjúságot mindaz iránt, a mi nemzeti, a mi magyar volt. S a tehetséges ifju itt oly körbe jutott, mely befolyásával az ő lelkesedésének nemcsak tápot, hanem irányt is tudott adni. S a gazdag történelmi gyűjteményéről híres Mike Sándor és a történelem-írás mezején jeles dolgozataival egyre emelkedő veje, Jakab Elek befolyása nemsokára meg is látszott az ifju Nagy Jánoson. Hatással volt még rá Buzogány Aron, a történelemnek a gymnasiumban az időbeli tanára is, kinek előadásai maradandó nyomokat hagytak tanítványai lelké-
ben. Nagy János még a gymnasiumi tanfolyam alatt figyelmet kel-
tő tanulmányt írt „Székely Mózes“-ről, melylyel önképzőköri díjat is nyert.

1867-ben tett érettségi vizsgát kitünővel. Előbb a theológiára iratkozott be, de csakhamar átlépett a jogra, melyből a három első évet Kolozsvárt, a negyediket meg Budapesten végezte. A jog végeztével kiszolgált a katonaságnál az önkéntesi évet.

Később tudori diplomát szerzett a jog- és államtudományokból s letette a középtanodai tanári vizsgát.

Jogászi évei alatt is folytonos összeköttetésben állott Jakab Elek történettudóssal, történelmi tanulmányait kitartó szorgalommal folytatta, minek nemsokára szép jeleit adá.

1870-ben megjelent tőle a Rákosi Jenő által szerkesztett „Reform“ napi lapban (236—261.) „Békés Gáspár“ című történelmi tanulmány. Ezt követte 1871-ben a „Keresztény Magvető“-ben (93—126. l.) „Az unitáriusok énekes könyveiről“ írt munkája; 1872-ben „Petki János élete“ a „Kolozsvári Közlöny“-ben (58., 64., 75., 101., 115., 116. sz.) Ezenkívül napvilágot láttak még a következő tanulmányai: „Jakab József életrajza“. (Ker. Magvető, 1873. VIII. köt.); „Hidvégi gróf Mikó Ferencz életrajza“ (Ker. Magv. 1875. X. köt.); „Hidvégi gróf Mikó Imre életrajza“ („Magyar Polgár“ 1876.); „A székekelyek scythá-hún eredetüségé és az ellenvélemények“ című terjedelmesebb önálló füzetben megjelent tanulmánya (1879.)

Mint történelemíró, a felfogásban éles elme, alaposág, az előadásban könnyedség, folyékony irány jellemzik, s műveit olvasva az ember azt a határozott benyomást nyeri, hogy a történelemírásra valóban hivatottsága volt.

Élete külső körülményeire vonatkozólag megemlítve, hogy eleintén ügyvéd mellett dolgozva kereste kenyerét; s hogy 1873-ban a kolozsvári egyetemi tanács jegyzőjévé neveztetett ki, melyet több évig viselt elismerésre méltóan, áttérhetünk a másik térre, melyen Nagy János munkásságot fejtett ki, s ez a hirlapirodalom tere.

Még jogász korában, mint corrector és dolgozótárs működött a Sándor János által szerkesztett „Kolozsvári Közlöny“-nél. Később, annak megszűntével, a K. Papp Miklós lapjához, a „Magyar Polgár“-hoz ment át. Itt főleg közéleti tudósításokat írt, de a mellett vezércikkeket is dolgozott. Éles tollal írt cikkeivel városunk közéletének nem egy fontos kérdésében gyakorolt befolyást. S tehetsége, ügyes tollforgatása csakhamar a szerkesztőség elsőrendű tagjai közé emelte. 1880-ban pedig, K. Papp Miklós elhalálózásával, egyenesen a szerkesztőségre hivatott meg. Mindnyájunknak élénk emlékezetében van, hogy a „Magyar Polgár“ a dr. Nagy János szerkesztése alatt, különösen az első három hónapban, mekkorát emelkedett. Jogelméleti és a közigazgatás reformjára vonatkozó és más vezércikkeivel gazdagította a lapot, később pedig, írta az anynyi humorral és satyrával teljes, a maguk nemében páratlan „Janus“ leveleket.

E két téren mozgott dr. Nagy János irodalmi munkássága. S mindkettőn tehetségének elvitathatlan jeleit adta, miáltal magának nevet szerzett.

Életében több kitüntetés is érte.

Az unitáriusok egyházi tanácsosnak, s Kolozsvár polgársága a városi képviselőlet tagjának választották meg.

De fájdalom, a hírlapíróság töviseket is termelt számára.

1881. elején, éppen a „Jánus“ levelek által földézett személyes viták következtében a „Magyar Polgár“ szerkesztésétől vissza kellett lépnie. Eleinte állás nélkül maradt. Később, mint katastrofi pótbiztos, működött egész haláláig, mely -- neje, Gál Róza, rokonainak s barátainak nagy fájdalmára -- oly váratlanul következett be.

Várfalvi Nagy János jeles tehetségű és tanult író volt. De tehetségeiben mintha hiányzott volna az összhang. Az érzelmi rész műveltsége mintha nem állott volna arányban értelmi műveltségével. Nem azt akarjuk mondani, hogy ne lettek volna nemes érzelmei. Azok igenis voltak. Azonban érzelmeit illetőleg, hiányzott a fegyelmezettség, hiányzott nála a mérséklet, a mi életében neki sok kellemetlenséget és bajt okozott. Szilaj vérmérsékletét az akaratérő nem bírta szabályozni. A gyakorlati életre tartozó érzéket meg teljesen nélkülözte. S a midőn a viharok feje felé tornyosultak, eloszlatásukra az értelmi erő elégtelennek bizonyult.

Aztán vegyük hozzá, hogy a világ család, az emberek nem mindig jók, s a barátok is megcsalhatnak!

A viszonyok visszafelé alakulását, nem levén türelme, kitartása addig is viselni, míg ismét mező nyílik a fölfelé, az előhaladásra, nem tudta tovább viselni magát az életet sem.

Jobb sorsra lett volna érdemes.

A magyar történet-irodalom és unitárius egyháztörténelmünk felmutatott munkássága után még sok szép és jeles szellemi alkotást várhatott tőle. De emléke szerencsétlen, szomorú véget ért barátunknak így se fog feledésbe menni.

Péterfi D.